

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
CZWARTA SEKCJA

SPRAWA ZARJEWSKA przeciwko POLSCE

(SKARGA nr 48114/99)

WYROK – 21 grudnia 2004 r.

W sprawie Zarjewska przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako
Izba składająca się z następujących sędziów:

Pan Nicolas BRATZA, *Przewodniczący*,

Pan J. CASADEVALL,

Pan G. BONELLO,

Pan R. MARUSTE,

Pan S. PAVLOVSKI,

Pan L. GARLICKI,

Pan J. BORREGO BORREGO, *sędziowie*,

oraz Pan M. O'BOYLE, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym 30 listopada 2004 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 48114/99) wniesionej 7 grudnia 1998 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatelkę polską Panią Elżbietę Zarjewską („skarżąca”).

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swoich pełnomocników, pana K. Drzewickiego, a następnie pana J. Wołasiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżąca zarzucała w szczególności, że postępowanie w jej sprawie przekroczyło „rozsądny termin” w rozumieniu art. 6 § 1 Konwencji.

4. Skarga została przydzielona Czwartej Sekcji Trybunału (artykuł 52 § 1 Regulaminu Trybunału). Wewnątrz tej Sekcji ustanowiono Izbę (art. 27 § 1 Konwencji), która miała zająć się sprawą zgodnie z art. 26 § 1 Regulaminu Trybunału.

5. Decyzją z 13 listopada 2003 r. Trybunał uznał skargę za częściowo dopuszczalną.

6. Skarżąca i Rząd złożyli obserwacje co do meritum (art. 59 § 1).

7. 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład swoich sekcji (art. 25 § 1). Niniejsza sprawa została przydzielona do nowo utworzonej Sekcji Czwartej (art. 52 § 1).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Skarżąca urodziła się w 1946 r. i mieszka w Grudziądzu, w Polsce.

1. Postępowanie przeciwko dentyście i ośrodkowi zdrowia

9. 18 lutego 1994 r. skarżąca złożyła do Sądu Rejonowego w Grudziądzu pozew, w którym domagała się odszkodowania od dentystry za rzekomy błąd w sztuce lekarskiej. Następnie zwróciła się do sądu o zawieszenie postępowania na pół roku.

10. 5 października 1994 r. sąd oddalił wniosek skarżącej o zwolnienie z opłat sądowych. Jej odwołanie od tej decyzji zostało odrzucone jako złożone po terminie.

11. Skarżąca twierdzi, że nie brała udziału w rozprawie przeprowadzonej w dniu 8 lutego 1995 r., ponieważ nie została o niej powiadomiona.

12. 1 marca 1995 r. skarżąca pozwała także ośrodek zdrowia, w którym zatrudniony był pozwany. Tego samego dnia sąd przeprowadził rozprawę. 28 kwietnia 1995 r. sąd uwzględnił wniosek skarżącej o zwolnienie jej z kosztów sądowych.

13. 5 maja 1995 r. skarżąca zwróciła się do sądu o zawieszenie postępowania na trzy miesiące.

14. 16 maja 1995 r. sąd przeprowadził rozprawę. Oddalił wniosek skarżącej o zawieszenie postępowania.

15. 6 czerwca 1995 r. sąd wydał wyrok, w którym oddalił powództwo skarżącej. Skarżąca odwołała się.

16. 6 października 1995 r. Sąd Wojewódzki w Toruniu uchylił częściowo wyrok sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę w tej części do ponownego rozpoznania. Oddalił pozostałą część odwołania skarżącej.

17. 11 grudnia 1995 r. Sąd Rejonowy w Grudziądzu przeprowadził rozprawę. 19 stycznia 1996 r. sprawa została przekazana do sądu wojewódzkiego, ponieważ skarżąca podwyższyła kwotę żądanego odszkodowania.

18. Sąd Wojewódzki w Toruniu przeprowadził rozprawę w dniu 9 maja 1996 r. i w październiku 1996 r. Rozprawa wyznaczona na 3 grudnia 1996 r. została odroczone z powodu nieobecności świadka i pełnomocnika pozwanego.

19. 16 stycznia 1997 r. sąd przeprowadził kolejną rozprawę, na której zarządził sporządzenie opinii biegłego. Dnia 13 czerwca 1997 r. biegły zwrócił akta sprawy, twierdząc, że skarżąca odmówiła poddania się badaniu lekarskiemu. 18 czerwca 1997 r. skarżąca zwróciła się o wyznaczenie innego biegłego.

20. Sąd przeprowadził rozprawy w dniach 21 listopada 1997 r. oraz 10 lutego 1998 r.

21. 10 lutego 1998 r. sąd wydał wyrok, w którym oddalił pozew. Skarżąca odwołała się.

22. 18 czerwca 1998 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił odwołanie. Skarżąca złożyła kasację do Sądu Najwyższego.

23. 26 lipca 2001 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację.

2. Postępowanie przeciwko lekarzowi

24. 27 kwietnia 1995 r. skarżąca złożyła do Sądu Rejonowego w Grudziądzu pozew, w którym domagała się odszkodowania za rzekome błędy w sztuce lekarskiej popełnione przez lekarza, który wykonywał operację laserową jej twarzy.

25. 5 maja 1995 r. sąd przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Toruniu.

26. 10 lipca 1995 r. ten ostatni sąd oddalił wniosek skarżącej o zwolnienie od kosztów sądowych. 9 sierpnia 1995 r. Sąd Wojewódzki w Toruniu oddalił odwołanie skarżącej od tej decyzji.

27. 7 września 1995 r. sąd rejonowy wezwał skarżącą do sprecyzowania strony pozwanej.

28. 13 października 1995 r. przeprowadzona została pierwsza rozprawa. Następnie skarżąca podwyższyła żadaną kwotę.

29. Sąd wezwał skarżącą do sprecyzowania roszczenia. Odroczył rozprawę wyznaczoną na 14 listopada 1995 r. z powodu niewykonania przez skarżącą zarządzenia dotyczącego roszczenia.

30. 20 listopada 1995 r. skarżąca podwyższyła kwotę żądanego odszkodowania.

31. 23 listopada 1995 r. sąd zwolnił skarżącą od kosztów sądowych i przekazał sprawę do Sądu Wojewódzkiego w Toruniu w wyniku podwyższenia przez skarżącą roszczenia.

32. 7 marca 1996 r. sąd przeprowadził rozprawę. 3 kwietnia 1996 r. zlecił przygotowanie opinii biegłego. Opinia została przedłożona do sądu 30 maja 1996 r.

33. 27 czerwca 1996 r. skarżąca zakwestionowała tę opinię. 16 września 1996 r. skarżąca zwróciła się do sądu o wyznaczenie innego biegłego.

34. Na rozprawie przeprowadzonej 17 września sąd zwrócił się do skarżącej o wskazanie innych biegłych, którzy mogliby przygotować opinię. Żądaną informację skarżąca przedstawiła 28 października 1996 r. 6 grudnia 1996 r. sąd zlecił innemu biegłemu przygotowanie opinii, która miała być przygotowana do 31 marca 1997 r. W lipcu 1997 r. Akademia Medyczna w Warszawie, której zlecono przygotowanie opinii, poinformowała sąd, że z powodu przedłużającej się nieobecności jednego z biegłych nie jest w stanie utworzyć trzyosobowej komisji dla zbadania sprawy, a skarżąca odmówiła badania jedynie przez dwóch członków komisji. W listopadzie 1997 r. sąd wezwał Akademię do przyspieszenia prac nad opinią, pod groźbą nałożenia grzywny. Opinia została przedłożona skarżącej w marcu 1998 r. 17 kwietnia 1998 r. skarżąca zakwestionowała opinię.

35. 17 kwietnia 1998 r. sąd przeprowadził rozprawę.

36. 24 kwietnia 1998 r. Sąd Wojewódzki w Toruniu wydał wyrok, w którym oddalił pozew. Skarżąca odwołała się.

37. 20 października 1998 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił jej apelację. Skarżąca złożyła kasację do Sądu Najwyższego. 24 listopada 1998 r. przyznano jej adwokata z urzędu. 11 stycznia 1999 r. Sąd Najwyższy wezwał adwokata do usunięcia błędów proceduralnych w kasacji.

38. 31 sierpnia 2001 r. Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia kasacji skarżącej. Oparł się na przepisie znowelizowanego Kodeksu postępowania cywilnego, który przewiduje możliwość nieprzyjęcia do rozpatrzenia kasacji oczywiście nieuzasadnionych lub kasacji w sprawach, w których nie występuje istotne zagadnienie prawne.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE PRAWA DO ROZPATRZENIA SPRAWY W „ROZSĄDNYM TERMINIE”

39. Skarżąca zarzucała, że długość postępowania była niezgodna z zasadą „rozsądnego terminu”, przewidzianą w art. 6 § 1 Konwencji, który brzmi następująco:

„Przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..., każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd...”.

40. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Postępowanie przeciwko dentyście i ośrodkowi zdrowia

41. Okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się 18 lutego 1994 r. i zakończył się 26 lipca 2001 r. Trwał więc 7 lat, 5 miesięcy i 8 dni.

1. Stanowiska stron

42. Rząd był zdania, że sprawa była raczej skomplikowana i wskazywał na opinie biegłych, które musiały być zlecone w trakcie postępowania.

Wskazywał, że skarżąca przyczyniła się znacząco do opóźnień w rozpatrywaniu jej sprawy poprzez żądanie zawieszenia postępowania i rozszerzenie pozwu, co miało skutek w postaci przekazania sprawy do innego sądu. Rząd podkreślił ponadto, że skarżąca dwukrotnie nie stawiała się w celu poddania badaniu lekarskiemu zaleconemu przez sąd. Nie uczestniczyła także w dwóch rozprawach.

Rząd uznał, że sądy krajowe rozpatrywały sprawę z należytą starannością. Wskazał, że sąd wyznaczył trzymiesięczny termin na przygotowanie opinii biegłego oraz nie uwzględnił wniosku skarżącej o zawieszenie postępowania.

43. Skarżąca była zdania, że sprawa nie była skomplikowana, ale sądy uczyniły ją skomplikowaną. Zaprzeczyła jakoby przyczyniła się do opóźnień poprzez rozszerzenie pozwu, twierdząc, że wykonywała w ten sposób jedynie swoje uprawnienia proceduralne. Skarżąca stwierdziła, że nie uczestniczyła w jednej rozprawie wskazanej przez Rząd z powodu pogrzebu ojca, a o drugiej rozprawie nie była powiadomiona.

Zauważyła, że rozprawy były wyznaczane od czasu do czasu z półrocznymi przerwami.

2. Ocena Trybunału

44. Trybunał przypomina, że rozsądna długość trwania postępowania musi być oceniona w świetle szczególnych okoliczności sprawy i z uwzględnieniem kryteriów ustalonych w orzecznictwie Trybunału, w szczególności stopnia skomplikowania sprawy, postępowania skarżącego i właściwych władz oraz wagi postępowania dla skarżącego (patrz, m.in. wyrok *Frydlender p. Francji* [WI], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

45. Trybunał zauważa, że sprawa nie była szczególnie skomplikowana do rozpatrzenia (cf. *Rawa p. Polsce*, nr 38804/97, § 48, 14 stycznia 2003 r.).

46. Trybunał zgadza się ze stwierdzeniem Rządu, że postępowanie skarżącej znacząco przyczyniło się do opóźnień w rozpatrywaniu sprawy. Niektóre przykłady przywołane przez Rząd, w szczególności rozszerzenie pozwu, w pewnym zakresie mogą być traktowane jako wykonywanie jej praw procesowych. Trybunał wskazuje jednakże, że skarżąca powinna być świadoma, iż takie działanie może prowadzić do opóźnień, czego konsekwencje będzie ona musiała ponieść (zob. *Malicka-Wąsowska v. Polsce* (dec.), nr 41413/98, 5 kwietnia 2001 r.).

47. Trybunał zauważa, że sądom pierwszej instancji oraz sądowi odwoławczemu rozpatrzenie sprawy zajęło cztery lata, łącznie z ponownym rozpoznaniu sprawy. Brak było nadzwyczaj długich okresów bezczynności. Jedyne okresy mogące budzić zaniepokojenie to okres trzech lat rozpatrywania kasacji przez Sąd Najwyższy. Wydaje się, że przez ten okres sąd ten nie podejmował żadnych działań. Trybunał zauważa, że w tym czasie Sąd Najwyższy musiał poradzić sobie ze zwiększonym obciążeniem oraz że następnie władze podjęły działania mające uzdrowić sytuację (zob. *Kępa p. Polsce* (dec), nr 43978/98, 30 września 2003 r.). Jednakże biorąc pod uwagę dość długi okres, w trakcie którego sprawa nie była rozpatrywana przez Sąd Najwyższy, pomimo względnie szybkiego postępowania przed sądami niższych instancji, ogólna długość postępowania była nadmierna (zob. *Domańska p. Polsce*, nr 74073/01, § 32, 25 maja 2004 r.).

48. W konsekwencji Trybunał stwierdza, że sprawa skarżącej nie została rozpatrzona w „rozsądnym terminie”, doszło więc do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji.

B. Postępowanie przeciwko lekarzowi

49. Okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się 27 kwietnia 1995 r., a zakończył się 31 sierpnia 2001 r. Trwał więc 6 lat, 4 miesiące i 4 dni.

1. Stanowiska stron

50. Rząd był zdania, że sprawa była raczej skomplikowana oraz wskazywał na opinie biegłych, których przygotowanie zlecił sąd krajowy. Wskazał, że skarżąca znacząco przyczyniła się do przedłużenia postępowania poprzez zmianę kwoty dochodzonego odszkodowania oraz kwestionowanie opinii biegłych. Nie sprecyzowała właściwie roszczenia oraz odmówiła poddania się badaniom lekarskim przez dwóch członków komisji.

Rząd twierdził, że sądy krajowe wykazały należyta staranność w rozpatrywaniu sprawy. Sąd pierwszej instancji wyznaczył terminy na przedkładanie pism procesowych. Ostrzegł Akademię Medyczną w Warszawie, że nałoży grzywnę na tę instytucję, jeżeli nie przygotowuje ona opinii we właściwym terminie.

51. Skarżąca nie zgodziła się z poglądem, iż sprawa była skomplikowana. Wskazała, że sądy nie zrobiły nic dla przyspieszenia prac biegłych, w konsekwencji czego czekała ona na jedną opinię szesnaście miesięcy. Skarżąca przedkładała, że rozprawy były wyznaczane po długich przerwach.

Utrzymywała, że nie może być krytykowana za zmianę roszczeń, ponieważ miała do tego prawo.

2. Ocena Trybunału

52. Trybunał jest zdania, że niniejsza sprawa nie była szczególnie skomplikowana.

53. Zauważa, że postępowanie skarżącej przedłużyło postępowanie w sposób podobny do postępowania przeciwko ośrodkowi zdrowia (zob. powyżej) i że skarżąca powinna być świadoma wpływu, jaki jej działania mogły mieć na rozpatrzenie jej sprawy.

54. Trybunał zauważa, że tak jak w pierwszym postępowaniu będącym przedmiotem skargi, sąd pierwszej instancji oraz sąd odwoławczy nie mogą być ocenione jako rozpatrujące sprawę bez należytej uwagi. Wskazuje jednakże, że przygotowanie opinii biegłego zajęło prawie rok. Prawdą jest, że sąd wojewódzki podjął działania w celu przyspieszenia prac biegłego, ale dopiero w listopadzie 1997 r., to jest prawie rok po tym, kiedy zlecono przygotowanie opinii. Trybunał przypomina, że główna odpowiedzialność za opóźnienia z powodu opinii biegłych ponosi państwo (zob. *Capuano p. Włochom*, wyrok z 25 czerwca 1987 r., Series A no. 119, s. 14, § 32; *Wojnowicz p. Polsce*, nr 33082/96, § 65, 21 września 2000 r.).

55. Pomimo tego, że rozpatrywanie sprawy zostało zakończone przez sądy niższych instancji w stosunkowo krótkim czasie, Sąd Najwyższy przedłużył je o dalsze dwa i pół roku. Biorąc pod uwagę, że w zasadzie nie podjęto żadnych działań w tym czasie i ostatecznie Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia kasacji złożonej przez skarżącą, Trybunał uznaje, że sprawa nie była rozpatrzona w „rozsądnym terminie” (zob. *Kępa p. Polsce* (dec), nr 43978/98, 30 września 2003 r.; *Domańska p. Polsce*, nr 74073/01, § 32, 25 maja 2004 r.).

56. W konsekwencji, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy oraz uwzględniając ogólną długość trwania postępowania, Trybunał stwierdza, że nie dochowano w niniejszej sprawie wymogu „rozsądnego terminu” zawartego w art. 6 § 1 Konwencji.

57. Doszło więc do naruszenia artykułu 6 § 1 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

58. Art. 41 Konwencji przewiduje:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

59. Skarżąca domagała się 250 000 euro zadośćuczynienia.

60. Rząd uznał, że kwota ta jest wygórowana.

61. Trybunał jest zdania, że skarżąca może być postrzegana jako osoba, która odniosła szkodę niematerialną z powodu długości postępowania. W związku z tym uważa, że w szczególnych okolicznościach sprawy oraz rozstrzygając na zasadzie słuszności skarżącej należy przyznać 3 000 euro.

B. Koszty i wydatki

62. Skarżąca domagała się także 4 500 zł za koszty i wydatki poniesione głównie w postępowaniu przed sądami krajowymi. Wśród dokumentów przedłożonych przez skarżącą na poparcie jej roszczeń znajdują się rachunki za opłaty w odniesieniu do korespondencji wysłanej przez nią do Trybunału w łącznej kwocie 91,10 złotych. Skarżąca przedłożyła także rachunek na kwotę 305,24 poniesioną na koszt tłumaczenia obserwacji Rządu.

63. Rząd twierdził, że koszty, których zwrotu domagała się skarżąca odnosiły się do postępowania przed sądami krajowymi i nie podlegają zwrotowi przez Rząd w postępowaniu odnośnie skargi na przewlekłość tego postępowania.

64. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, skarżący jest uprawniony do zwrotu kosztów i wydatków jedynie wtedy, gdy zostanie wykazane, że zostały one rzeczywiście poniesione, były konieczne oraz rozsądne co do kwoty. W niniejszym postępowaniu, uwzględniając informacje dostępne Trybunałowi i powyższe kryteria, Trybunał odrzuca roszczenie o zwrot kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu krajowym i uważa, że rozsądne będzie przyznać skarżącej sumę 90 euro w odniesieniu do postępowania przed Trybunałem.

C. Odsetki z tytułu niewypłacenia zasądzonych kwot

65. Trybunał uważa, że odsetki z tytułu niewypłacenia zasądzonych kwot powinny być ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji w odniesieniu do postępowania przeciwko dentyście i ośrodkowi zdrowia;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 6§ 1 Konwencji w odniesieniu do postępowania przeciwko lekarzowi;

3. *Uznaje, że*
- (a) pozwane państwo ma wypłacić skarżącej, w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, z tytułu szkód niematerialnych 3 000 euro (trzy tysiące euro) oraz 90 euro tytułem zwrotu kosztów i wydatków (dziewięćdziesiąt euro), plus jakikolwiek podatek, jaki może być pobrany od tych kwot, które to kwoty będą przeliczone na walutę polską według kursu z dnia realizacji wyroku;
 - (b) od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty płatne od tej sumy będą zwykłe odsetki według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe;
4. *Oddala pozostałą część roszczenia skarżącej o zadośćuczynienie.*

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie 21 grudnia 2004 r., zgodnie z art. 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'Boyle
Kancelarz

Nicolas BRATZA
Przewodniczący